

Research Paper

Structural model of relations of addictive use of social networks basing on social rejection, familial emotional atmosphere with mediating role of shyness in students

Sajjad Basharpour^{1*}, Shirin Ahmadi² & Fazeleh Heidari³

1. Professor of Psychology, School of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

2. PhD in psychology, School of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

3. PhD in psychology, School of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Citation: Basharpour, S., Ahmadi, S. & Heidari, F. (2023). [Structural model of relations of addictive use of social networks basing on social rejection, familial emotional atmosphere with mediating role of shyness in students (Persian)]. *Journal of School Psychology and Institutions*, 12 (2): 19-32. <https://doi.org/10.22098/jsp.2023.7203.4230>

doi: 10.22098/jsp.2023.7203.4230

Article Info:

Received: 2020/04/28

Accepted: 2023/09/05

Available Online: 2023/09/20

Key words:

Social networks, social exclusion, family emotional atmosphere, shyness

ABSTRACT

Objective: Basing the increasing of addictive use of social networks, determining factors related to it is essential. This study aimed to investigate the structural model of relations of addictive use of social networks basing on social rejection and familial emotional atmosphere with mediating role of shyness in students.

Methods: The present research method is descriptive and correlational. The statistical population of this study consisted of male secondary high-school students studying in public schools in Ardabil city in the academic year of 2019-2020. A sample of 248 people was randomly selected by multistage sampling method and answered to the questionnaires of addiction to social networks, social rejection, family emotional atmosphere and shyness. Data were analyzed using Pearson correlation coefficient and structural equation modeling using SPSS₂₅ and Lisrel_{8.8} software.

Results: The results showed that addiction to social networks has a positive relationship with social rejection and its components (except accusations) and with the total score of shyness and with family emotional atmosphere and its components (except Caress) has a negative relationship. Also, shyness is positively related to the social rejection and its components and negatively related to the family's emotional atmosphere and its components (except caressing) ($p < 0.001$).

Conclusion: The fitness indicators of the model also confirmed the effect of social rejection and family emotional atmosphere on addictive use of social networks through shy mediation. The results showed that social rejection and family emotional atmosphere are predictors of addictive use of social network in students; furthermore, shyness can play mediating role in these relationships.

Extended Abstract

1. Introduction

The proliferation of social networks has not only flourished in the digital content industry, but has also served as a platform for facilitating social interaction among the public (Dong, Cheng & Wu, 2014). Addiction to social networks is increasingly spreading in human society. In general, today it can be claimed that social networks have become one of the most important components of individual and social life (Durak, 2018). The desire to have a social connection is our most basic and universal

need as a human being (Lee, Jaehoon & Shrum, 2014). And the feeling of rejection in social relationships can also be a risk factor for addictive behaviors. Thus, it seems that one of the variables that can be associated with addiction to social networks is social exclusion. Another structure associated with social media addiction is the emotional atmosphere of the family. The emotional atmosphere of the family is one of the factors influencing the behavior and personality of children. If they pay attention to the psychological and biological needs of their children in the family, they will have fewer behavioral problems and a more flexible personality in life, and will experience fewer

*Corresponding Author:

Sajjad Basharpour

Address: Professor of Psychology, School of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Tel: +98 (45) 31505622

E-mail: basharpour_sajjad@uma.ac.ir

developmental and psychological crises (Kiesner & Kerr, 2004). Shyness can also be an important factor in predicting addiction to social media and cell phones (Han, Geng, Jou, Gao & Yang, 2017); Because shyness is also greatly affected by the emotional atmosphere of the family and the quality of children's social relationships, it can play a role as a mediating variable in social media addiction. Shyness is considered a social phenomenon characterized by anxiety in social situations, social inhibition, or interpersonal behaviours due to concerns about interpersonal assessment. In other words, shyness is defined as discomfort and inhibition in the absence of other people (Zimbardo & Boyd, 1999). Accordingly, the present study aimed to model the structural relationships of addictive use of social networks based on social exclusion and family emotional atmosphere with the mediating role of shyness in students.

2. Materials and Methods

The present study method was a correlational description that was performed in the form of structural equation modelling. The statistical

population of this study was all students of public schools in Ardabil in 2019-2020. The sample size in the present study was 250 people considering the probability of sample loss, which entered statistical analysis after deleting the distorted data of 248 questionnaires. The sampling method used was multi-stage random cluster sampling.

3. Results

A total of 248 male students studying with a mean age of 16.6 and a standard deviation of 0.929 participated in this study.

According to Table 1 information, the direct effect of social exclusion on social media addiction is 0.33, social exclusion on shyness is 0.65, the emotional atmosphere of the family on social media addiction -0.23, The emotional atmosphere of the family on the shyness of -0.33, the shyness of addiction to social networks is 0.73. Also, according to the information in Table 3, the indirect effect of social exclusion on addiction to social networks with the mediation of shyness was 0.021 and the emotional atmosphere of the family on addiction to social networks with the mediation of shyness was -0.16.

Table 1. Indicators of fitness model of addictive use of social networks based on social exclusion and emotional atmosphere of the family with the mediating role of shyness

Direct effects		amount of effect	T value	p Value	Result
Social exclusion	Addiction to social networks	0.03	0.35	0.51	Unconfirmed
Social exclusion	Shyness	0.65	9.81	0.001	confirmed
Emotional family atmosphere	Addiction to social networks	-0.23	-4.95	0.002	confirmed
Emotional family atmosphere	Shyness	-0.33	-3.27	0.002	confirmed
Shyness	Addiction to social networks	0.73	6.97	0.001	confirmed
Indirect effects		amount of effect		T value	Result
Social exclusion	Shyness	Addiction to social networks	$0.03 \times 0.73 = 0.021$	5.68	confirmed
Emotional family atmosphere	Shyness	Addiction to social networks	$-0.23 \times 0.73 = -0.16$	4.03	confirmed

4. Discussion and Conclusion

The aim of this study was to investigate the pattern of structural relationships of addictive use of social networks based on social exclusion and family emotional atmosphere with the mediating role of shyness in students. The results of structural equation modeling in the present study showed that social exclusion is directly related to shyness and indirectly has an indirect effect on the addictive use of social networks. In explaining this assumption, it can be said that In short, social exclusion threatens our need for belonging and leads us to be more sensitive to social cues in the hope of regaining connection. Because of their greater interest in connecting with others and

discovering and preserving new places to cultivate relationships with their social counterparts, these individuals take action through social media.

The results of structural equations in the present study showed that the emotional atmosphere of the family is directly related to the addictive use of social networks. Explaining this assumption, it can be said that Therefore, a dysfunctional family environment can be detrimental to many aspects of child development and positive transition to adulthood. The maladjusted family does not show any family patterns and beneficial interactions (Utamingtyas, Shanti, Prastuti & Harsono, 2022).

Also, the results of structural equations showed that the emotional atmosphere of the family has a direct relationship with shyness and with the mediation of shyness has an indirect effect on the addictive use of social networks. Explaining this assumption, it can be said that the emotional atmosphere of the family plays an important role in the emotional development of children, which means that if love, caress, approval, shared experiences, gifts, encouragement, trust and a sense of security prevail in the family environment, children They have the opportunity to express their opinions without any worries, worries or shyness, and to be present in social situations without any anxiety. And finally, the results of the present study showed that shyness is directly related to the addictive use of social networks. In this sense, it can be concluded that a higher level of social network addiction may lead students to avoid social situations and, in turn, may lead to shyness.

The limited research available to students in one degree and the mere use of a questionnaire to assess variables, especially the use of addictive use of virtual networks, were two major limitations of the present study. Clinical observations should be made, and in terms of practicality, considering the role of social exclusion and emotional atmosphere of the family and

the mediating role of shyness in addictive use of social networks, it is recommended to hold educational workshops in schools to inform students and families about the harmful effects of overuse. Social networks and the teaching of communication skills with peers and interpersonal relationships.

5. Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

Ethical principles are fully observed in this article. Participants were allowed to leave the study whenever they wished. Also, all participants were aware of the research process.

Funding

This research has not received any funding from public, commercial or non-profit financing organizations.

Authors' contributions

All authors have participated in the design, implementation and writing of all sections of the present study.

Conflicts of interest

According to the authors of this article, there is no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

الگوی روابط ساختاری استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی کم‌رویی در دانش‌آموزان

سجاد بشرپور^{۱*}؛ شیرین احمدی^۲ و فاضله حیدری^۳

۱. استاد گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۲. دکتری تخصصی روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۳. دکتری تخصصی روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

چکیده

هدف: با توجه به افزایش استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی، شناسایی عوامل مرتبط با آن ضروری است. پژوهش حاضر با هدف بررسی الگوی روابط ساختاری استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی کم‌رویی در دانش‌آموزان انجام گرفت.

روش‌ها: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه مدارس دولتی شهر اردبیل در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۹۸ تشکیل داد. از این جامعه نمونه‌ای به حجم ۲۴۸ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب و به پرسشنامه‌های اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، طرد اجتماعی، جو عاطفی خانواده و کم‌رویی پاسخ دادند. داده‌های به‌دست آمده با استفاده از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS 25 و Lisrel تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با طرد اجتماعی و مؤلفه‌های آن (به غیر از تهمت) و کم‌رویی ارتباط مثبت و با جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن (به غیر از نوازش) ارتباط منفی دارد. همچنین کم‌رویی با طرد اجتماعی و مؤلفه‌های آن ارتباط مثبت و با جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن (به غیر از نوازش) ارتباط منفی دارد ($p < 0/001$). شاخص‌های برازش مدل نیز، تأثیر طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده بر استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی را با میانجی‌گری کم‌رویی تأیید کرد.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده از پیش‌بینی‌کننده‌های اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانش‌آموزان است و کم‌رویی نیز می‌تواند نقش واسطه‌ای در این ارتباط داشته باشد.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۶/۲۹

کلیدواژه‌ها:

شبکه‌های اجتماعی، طرد اجتماعی، جو عاطفی خانواده، کم‌رویی

مقدمه

شبکه‌های اجتماعی به یکی از مهم‌ترین اجزای زندگی فردی و اجتماعی تبدیل شده است (دیوراک^۱، ۲۰۱۸). شبکه‌های اجتماعی ابزارهایی هستند که کاربران را قادر می‌سازند با ایجاد پروفایل‌هایی اطلاعات شخصی و دعوت از دوستان و همکاران به منظور دسترسی به این پروفایل‌ها و ارسال پیام و ایمیل به یکدیگر، با هم در ارتباط باشند، این پروفایل‌های شخصی شامل هر نوع اطلاعات، فایل عکس،

فن‌آوری‌های نوین در عرصه الکترونیک و رایانه در سال‌های اخیر، موجب پدیدار شدن انواع گوناگونی از برنامه‌های الکترونیکی و رایانه‌ای از جمله اینترنت، تلفن همراه، ماهواره و بازی‌های رایانه‌ای در جهان شده است. گسترش شبکه‌های اجتماعی^۱ نه تنها در صنایع محتوایی دیجیتال رونق گرفته است، بلکه به عنوان سکویی در تسهیل تعاملات اجتماعی در بین مردم عمل کرده است (دونگ، چنگ و وو^۲، ۲۰۱۴). اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی^۳ به صورت فزاینده در جامعه بشری رو به گسترش است؛ به طور کلی امروزه می‌توان ادعا کرد

1. Social Networks
2. Dong, Cheng & Wu
3. addictive use of social networks
4. Durak

* نویسنده مسئول:

سجاد بشرپور

نشانی: استاد گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

تلفن: ۰۵۶۲۲۳۱۵۰ (۴۵) ۹۸+

پست الکترونیکی: basharpoor_sajjad@uma.ac.ir

روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه

دارد. پاتری و خیرونیس^{۱۱} (۲۰۱۹) نیز نشان دادند عملکرد خانواده نقش مهمی در پیش‌بینی رفتار اعتیاد به رسانه‌های اجتماعی در نوجوانان دارد.

کم‌رویی^{۱۲} نیز می‌تواند عامل مهم پیش‌بینی کننده اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و تلفن همراه باشد (هان، گنگ، جو، گائو و یانگ^{۱۳}، ۲۰۱۷)؛ از آن‌جا که کم‌رویی به میزان زیادی نیز از جو عاطفی خانواده و کیفیت روابط اجتماعی کودکان تأثیر می‌پذیرد، می‌تواند به عنوان متغیر واسطه‌ای در اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی نقش داشته باشد. کم‌رویی به عنوان یک پدیده اجتماعی در نظر گرفته شده است که با اضطراب در موقعیت‌های اجتماعی، بازداری اجتماعی یا رفتارها بین فردی ناشی از نگرانی درباره ارزیابی بین فردی مشخص می‌شود؛ به عبارت دیگر کم‌رویی به عنوان ناراحتی و بازداری در غیاب افراد دیگر تعریف شده است (زیماردو و بودی^{۱۴}، ۱۹۹۹). از زمان ظهور سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک و توییتر، پیوند بین کم‌رویی و استفاده از این سیستم‌عامل‌ها مورد توجه دانشمندان واقع شده است (اپیل و گنامیس^{۱۵}، ۲۰۱۹). با توجه به تعاملات اجتماعی آنلاین، نامرئی و ناشناس بودن فرد، به ویژه برقراری ارتباط از طریق تلفن همراه با قابلیت حمل و دسترسی راحت برای افراد خجالتی فرصتی فراهم می‌کند تا احساس کمترین کنترل داشته باشند و همچنین آزادانه نظر خود را ابراز کنند (ساندرز و چستر^{۱۶}، ۲۰۰۸). در نتیجه، افراد کم‌رو ممکن است تمایل داشته باشند تعامل آنلاین را به عنوان یک استراتژی مقابله‌ای مفید و یک جایگزین منطقی برای ارتباطات اجتماعی چهره به چهره در نظر بگیرند (لاقی، اشناپدر، ویتورولیس، کویلان، بایوکو و همکاران^{۱۷}، ۲۰۱۳). باردی و بردی^{۱۸} (۲۰۱۰) نشان داد که افراد خجالتی معمولاً برای جلوگیری از احساس تنهایی، اشتیاق به آنلاین بودن دارند. ساتیکی^{۱۹} (۲۰۱۹) در پژوهش خود گزارش داد که اعتیاد به فیس بوک و شبکه‌های اجتماعی با

1. Kaplan & Haenlein
2. Ünal-Aydın, Balıkcı, Sönme & Aydın
3. Soumya & Revathy
4. paricio-Martínez, Ruiz-Rubio, Perea-Moreno, Martínez-Jiménez, Pagliari & et al
5. Lee, Jaehoon & Shrum
6. Social exclusion
7. David & Roberts
8. Hawk, Eijnden, Lissa & Bogt
9. Familial Emotional Atmosphere
10. Kiesner & Kerr
11. Putri & Khairunnisa
12. Shyness
13. Han, Geng, Jou, Gao & Yang
14. Zimbardo & Boyd
15. Appel & Gnams
16. Saunders & Chester
17. Laghi, Schneider, Vitoroulis, Coplan, Baiocco & et al
18. Bardi & Brady
19. Satici

ویدئو، صوت و وبلاگ است (کاپلان و هانلین^۱، ۲۰۱۰). محبوبیت رسانه‌های اجتماعی روزبه‌روز در حال افزایش است، به طوری که در طول چند سال اخیر، هزاران بستر رسانه اجتماعی در اینترنت با ویژگی‌های مختلف به وجود آمده است (یونال-آیدین، بالیکسی، سونمی و آیدین^۲، ۲۰۲۰). در واقع شبکه‌های اجتماعی از ابزارهای پرکاربرد وب هستند، این شبکه‌ها روابط و تعامل‌های بین افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها، رایانه‌ها و اطلاعات را ترسیم و ارزیابی می‌کنند (سومیا و رواتی^۳، ۲۰۱۸). سایت‌های شبکه‌های اجتماعی محبوب‌ترین وسیله برای برقراری ارتباط و تبادل اطلاعات هستند که کاربرد وسیع تر آن، منجر به استفاده اعتیادی از آن نیز شده است (آپراکیکو-مارتینز، روئیز-روبیو، پره-مورنو، مارتینز-جیمز، پاگلیاری و همکاران^۴، ۲۰۲۰).

تمایل به داشتن ارتباط اجتماعی اساسی‌ترین و جهانی‌ترین نیاز ما به عنوان یک انسان است (لی، جیهون و شروم^۵، ۲۰۱۲) و احساس طرد در روابط اجتماعی نیز می‌تواند به عنوان عامل خطری برای رفتارهای اعتیادی باشد (بشروپور و فریور، ۱۴۰۱)؛ بنابراین، به نظر می‌رسد یکی از متغیرهای که می‌تواند با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ارتباط داشته باشد، طرد اجتماعی^۶ است. افراد دارای طرد اجتماعی بالا به علت نیاز به توجه زیاد و به امید احیای مجدد احساس ورود به جامعه، به رسانه‌های اجتماعی وابسته می‌شوند (دیوید و رابرتز^۷، ۲۰۱۷). هاوک، ایچندن، لیزا و بوگت^۸ (۲۰۱۹) در تحقیقات خود نشان دادند که نوجوانان استفاده از رسانه‌های اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی را به عنوان راهی برای بهبودی طرد اجتماعی تلقی می‌کنند.

جو عاطفی خانواده^۹ یکی دیگر از سازه‌های مرتبط با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، است. جو عاطفی خانواده، یکی از عوامل تأثیرگذار بر رفتار و شخصیت فرزندان است. در صورت توجه کردن به نیازهای روانی و زیستی فرزندان در خانواده، آن‌ها مشکلات رفتاری کمتر و شخصیت منعطف‌تری در زندگی خواهند داشت و بحران‌های رشدی و روانی کمتری را تجربه خواهند کرد (کیزنر و کر^{۱۰}، ۲۰۰۴). زندگی پیام، داودی و مهربانی‌زاده هنرمند (۲۰۱۹) در تحقیقات خود نشان دادند بین جو عاطفی خانواده و اعتیاد به بازی‌های آنلاین و سلامت روان دانشجویان ارتباط معناداری وجود دارد. جودی، حیدری و آل یاسین (۱۳۹۶) در پژوهش خود گزارش دادند بین جو عاطفی مثبت خانواده و اعتیاد به فضای مجازی ارتباط معکوس و معناداری وجود دارد. همچنین جعفری ندرآبادی (۱۳۹۷) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که بین کارکرد خانواده و وابستگی به فضای مجازی در دانش‌آموزان ارتباط معناداری وجود

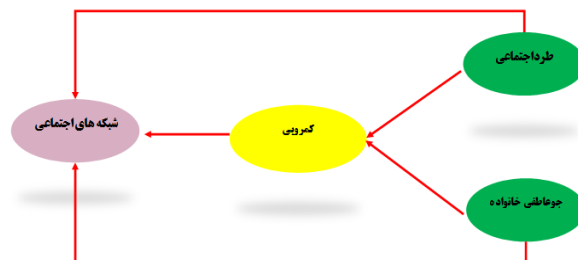
جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان مدارس دولتی شهر اردبیل در سال ۱۳۹۸-۱۳۹۹ تشکیل دادند. از آنجایی که به‌زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم در مدل‌های ساختاری ۲۰۰ است. حجم نمونه در پژوهش حاضر نیز با در نظر گرفتن احتمال افت نمونه‌ها، ۲۵۰ نفر در نظر گرفته شد که بعد از حذف داده‌های مخدوش ۲۴۸ پرسش‌نامه وارد تحلیل آماری شد. روش نمونه‌گیری مورد استفاده نیز نمونه-گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود. **به منظور گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد:**

مقیاس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی: این مقیاس توسط تورل و سر نکو^۴ (۲۰۱۲) ساخته شده است. این مقیاس ۱۱ گویه دارد که بر اساس مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت درجه بندی می‌شود و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را در سه عامل عادت (سؤالات: ۱-۲-۳)، اعتیاد (سؤالات: ۴-۵-۶-۷-۸) و درگیری بالا (سؤالات: ۹-۱۰-۱۱) مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد. مقوله عادت دارای سه ماده، اعتیاد دارای پنج ماده و درگیری بالا دارای سه ماده و ماده‌های ۹-۱۱-۱۲ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. **تورل و همکاران (۲۰۱۲)** روایی ساختاری این ابزار را بر روی دانش‌آموزان مطالعه کردند. تمام گویه‌ها روی سازه مورد نظر، بار عاملی بالای ۰/۶ داشتند، پایایی مقیاس نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای عامل‌های عادت، اعتیاد و درگیری بالا به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۴ و ۰/۷۷ بود. در پژوهش احمدی و زینالی^۵ (۱۳۹۷)، برای تعیین اعتبار مقیاس از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. شاخص‌های به دست آمده نشان از برازندگی مناسب مدل با داده‌ها داشت. پایایی ابزار به روش آلفای کرونباخ برای عامل‌های عادت، اعتیاد و درگیری بالا و کل پرسش‌نامه به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۷، ۰/۷۵ و ۰/۸۳ به دست آمده است.

مقیاس طرد اجتماعی همسال: مقیاس طرد اجتماعی همسال توسط لیو- وایزل، ناتمن-شوارتز استرنبرگ^۶ (۲۰۰۶) جهت مطالعه اثرات روان‌شناختی بلندمدت طرد اجتماعی همسالان ساخته شد. این ابزار بر اساس جنبه‌های شش‌گانه طرد اجتماعی آشر، رز و گابریل^۶ (۲۰۰۱) طراحی شد. این شش جنبه در ۲۱ ماده آورده شده است که هر ماده موقعیت‌های متفاوت طرد اجتماعی را توصیف می‌کند. هر ماده بر اساس مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای از ۱ (هم‌گرا اتفاق نیفتاده) تا ۵

میانجی‌گری شرم و تنهایی تأثیر غیرمستقیم قابل‌توجهی در بهزیستی ذهنی جوانان داشته است. پژوهش **فرهاتی (۲۰۱۱)** نشان داد که جهت‌گیری هم‌نوایی خانواده با محل کنترل بیرونی و کم‌رویی رابطه معناداری دارد. نتایج پژوهش **زرنقاش و سامانی (۲۰۱۰)** نشان داد فرزندپروری اقتدارگرا در خانواده، عامل تعیین‌کننده کم‌رویی در فرزندان است. یافته‌های پژوهش **انوار، علی و ابرو (۲۰۱۹)** نشان داد که ساختار بزرگتر خانواده تأثیر خوبی بر شخصیت دانش‌آموز دارد و احتمال تعامل اجتماعی زیادی را به دست می‌آورد، در نتیجه فرزندان سطح کم‌رویی پایین‌تری دارند. **ژانو، گانو، زو، سان و هان^۱ (۲۰۲۰)** نشان دادند که افراد کم‌رو میزان پرخاشگری بالاتر و حملات فیزیکی بیشتری را نشان می‌دهند. کم‌رویی با رفتارهای پرخاشگرانه و مشکلات توجه بیشتر همراه است (**گیو، پنگ، یو، ایکسیا و کیانگ^۲ (۲۰۱۶)**). پژوهش **سیتی، بالدوین، زاوا، بایوگراتر و کوپلان^۳ (۲۰۱۹)** نیز نشان داد که کودکان کم‌رو مستعد ابتلا به مشکلات در روابط خود با همسالان و معلمان خود هستند.

مطالعات موجود نشان می‌دهد که استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی به میزان زیادی متأثر از الگوهای روابط اجتماعی است. با توجه به فرآیند شدید ورود اینترنت به زندگی بشر و گسترش استفاده از آن که می‌تواند به استفاده اعتیادی از آن منجر شود، شناسایی پیش‌بینی‌کننده‌های اجتماعی آن گام مهمی در جهت پیشگیری از این معضل اجتماعی به حساب آورده می‌شود. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف الگوی روابط ساختاری استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی کم‌رویی در دانش‌آموزان طبق مدل مفروض زیر در نمودار ۱ مورد آزمون قرار گرفت.

نمودار ۱. مدل مفهومی الگوی روابط ساختاری استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی کم‌رویی در دانش‌آموزان

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود که در قالب مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام گرفت.

1. Zhao, Gao, Xu, Sun & Han
2. Guo, Peng, Yu, Xia & Qiang
3. Sette, Baldwin, Zava, Baumgartner & Coplan
4. Turel & Serenko
5. Lev-Wiesel, Nuttman-Shwartz & Sternberg
6. Asher, Rose & Gabriel

روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه

ارتباط با افراد ناآشنا (سؤالات: ۶، ۹ و ۱۲) را شامل می‌شود. در پژوهش رای^۵ (۲۰۱۱) روایی و پایایی این آزمون مورد بررسی قرار گرفت. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای کل این پرسشنامه برابر با ۰/۹۰ بود. ضریب پایایی باز آزمایی ۰/۸۸ و همچنین برای روایی این پرسشنامه، از روایی همگرا استفاده شد که ۰/۶۸ گزارش شد. ضریب پایایی آن در پژوهش حاضر به ترتیب ۰/۶۳ برای کمبود قاطعیت و نداشتن اعتماد به نفس، ۰/۸۲ برای پریشانی و دوری‌گزینی، ۰/۵۷ برای گستره کم‌رویی در ارتباط با افراد ناآشنا و برای نمره کل کم‌رویی ۰/۸۹ به دست آمد.

روش جمع‌آوری اطلاعات به این صورت بود که بعد از اخذ مجوز از دانشگاه به اداره آموزش و پرورش شهرستان اردبیل مراجعه و بعد از موافقت اداره آموزش و پرورش و ارائه مجوز لازم برای همکاری، ابتدا لیست تمامی مدارس دولتی پسرانه دوره متوسطه اردبیل در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۹ را تهیه و دو مدرسه از بین آن‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. سپس پژوهشگر با حضور در مدارس و ضمن هماهنگی با مدیر و دبیران مدارس مربوطه و بعد از مراجعه به دانش‌آموزان در محل کلاس از آن‌ها درخواست شد به صورت گروهی به پرسشنامه‌های اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، کم‌رویی، طرداجتماعی همسال و جو عاطفی خانواده پاسخ دهند. داده‌های جمع‌آوری شده در این پژوهش با استفاده از ابزارهای آمار توصیفی چون میانگین و انحراف معیار و از آزمون‌های همستگی پیرسون با استفاده از نرم‌افزار SPSS25 و تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزار Lisrel 8.8 تحلیل شد.

یافته‌ها

تعداد ۲۴۸ دانش‌آموز پسر مشغول به تحصیل با میانگین سنی ۱۶/۰۶ و انحراف معیار ۰/۹۲۹ در این پژوهش شرکت داشتند. از لحاظ رشته تحصیلی، تعداد ۹۴ نفر (۳۷/۹ درصد) رشته تجربی، ۱۲۲ نفر (۴۹/۲ درصد) انسانی و ۳۲ نفر (۱۲/۹ درصد) در رشته ریاضی تحصیل می‌کردند و از لحاظ وضعیت اقتصادی ۱۰۴ نفر (۴۱/۹۴ درصد) خوب، ۹۹ نفر (۳۹/۹۲ درصد) متوسط و ۴۵ نفر (۱۸/۱۴ درصد) ضعیف گزارش دادند.

1. Lev-Wiesel, Sarid& Sternberg
2. Heilbrun
3. Dinkelmann& Buff
4. Cheek& Busch
5. Rai

(اکثر مواقع اتفاق افتاده است)، درجه‌بندی می‌شود. پایایی کل مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ گزارش شده است (لیو- وایزل، سارید و استرنبرگ^۱، ۲۰۱۳). ضریب پایایی آن در پژوهش حاضر به ترتیب ۰/۵۱ برای توهین، ۰/۷۶ برای نادیده گرفتن، ۰/۴۸ برای تهمت، ۰/۵۱ برای حملات فیزیکی و برای نمره کل طرد اجتماعی همسال ۰/۸۴ به دست آمد.

مقیاس جو عاطفی خانواده: مقیاس جو عاطفی توسط هیل‌برن^۲ (۱۹۶۴) به منظور ارزیابی میزان مهرورزی در تعاملات کودک - والد ساخته شد. این مقیاس در کل ۱۶ سؤال دارد که ۸ خرده مقیاس فرعی محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد و احساس امنیت را می‌سنجد. از ۱۶ سؤال موجود در پرسش‌نامه، ۸ سؤال به پدر و ۸ سؤال به مادر اختصاص داده شده است. در این پرسشنامه سؤال‌ها پنج گزینه‌ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) است و آزمودنی برحسب احساس خود یکی از آن‌ها را علامت می‌زند. نمره‌گذاری از ۱ تا ۵ درجه لیکرت صورت می‌گیرد به این صورت که به گزینه خیلی کم، نمره ۱، کم ۲، متوسط ۳، زیاد ۴ و خیلی زیاد ۵ تعلق می‌گیرد. نمرات بالاتر از متوسط نشان دهنده وجود جو عاطفی مناسب بین اعضای خانواده و نمرات پایین‌تر از متوسط حاکی از جو عاطفی ضعیف در بین افراد خانواده است. در مجموع ۴۰ نمره به پدر و ۴۰ نمره به مادر اختصاص داده شده است که در کل آزمودنی در صورت دادن نمره‌ی کامل به والد خود نمره ۸۰ را به والدین خود اختصاص می‌دهد. پرسشنامه جو عاطفی هیل‌برن از روایی و اعتبار بالایی برخوردار است. دینکلمن و باف^۳ (۲۰۱۶) روایی سازه این مقیاس را مورد تأیید قرار داده و پایایی حاصل از آزمون آلفای کرونباخ نیز ۰/۸۴ بوده است و در ایران توسط حقیقی، شکرکن و شوشتری (۱۳۸۱) هنجاریابی شده و روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است. ضریب پایایی آن در پژوهش حاضر برای نمره جو عاطفی خانواده ۰/۷۲ به دست آمد.

مقیاس کم‌رویی: مقیاس کم‌رویی، یک مقیاس ۱۴ گویه‌ای است که به وسیله‌ی چیک و باس^۴ (۱۹۸۱) تدوین شده است. پاسخ آزمودنی‌ها بر اساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره‌گذاری می‌شود. سه خرده مقیاس کمبود قاطعیت و نداشتن اعتماد به نفس (سؤالات: ۳، ۴، ۱۰، ۱۱ و ۱۳)، پریشانی و دوری‌گزینی (سؤالات: ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۴) و گستره کم‌رویی در

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرها	M	±SD	متغیرها	M	±SD
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	۲۳/۹۵	۸/۴۵	پرشانی	۱۵/۴۹	۶/۰۹
اعتیاد	۱۰/۹۲	۴/۱۸	کم‌رویی با افراد ناآشنا	۶/۷۹	۲/۷۴
عادت	۶/۴۳	۲/۹۷	جو عاطفی خانواده	۵۳/۲۲	۸/۲۵
درگیری بالا	۶/۶۰	۲/۵۲	محبت	۷/۲۷	۲/۰۲
طرد اجتماعی	۴۶/۴۳	۱۱/۷۸	نوازش	۶/۱۷	۱/۸۳
توهین	۱۱/۰۹	۳/۴۳	تأیید کردن	۶/۵۲	۱/۹۷
نادیده گرفتن	۱۶/۸۰	۵/۳۰	تجربه‌های مشترک	۶/۴۱	۱/۸۸
تهمت	۹/۳۱	۲/۸۸	هدیه دادن	۶/۴۶	۱/۸۲
حملات فیزیکی	۹/۲۱	۳/۰۶	تشویق کردن	۶/۴۳	۱/۸۵
کم‌رویی	۳۱/۳۱	۱۱/۲۶	اعتماد	۶/۹۷	۲/۱۱
کمبود قاطعیت	۹/۰۳	۳/۶۵	احساس امنیت	۶/۹۴	۲/۰۳

جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، طرد اجتماعی، جو عاطفی خانواده و کم‌رویی و مؤلفه‌های آن‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۲. ضرایب همبستگی نمرات آزمودنی‌ها در متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
۱. طرد اجتماعی																
۲. توهین	۰/۸۱۰۰															
۳. نادیده	۰/۹۰۰۰	۰/۶۵۰۰														
۴. تهمت	۰/۶۶۰۰	۰/۳۸۰۰	۰/۶۲۰۰													
۵. حمله	۰/۷۸۰۰	۰/۴۷۰۰	۰/۶۰۰۰	۰/۴۵۰۰												
۶. کم‌رویی	۰/۶۱۰۰	۰/۵۹۰۰	۰/۶۱۰۰	۰/۲۱۰۰	۰/۴۴۰۰											
۷. جو عاطفی خانواده	۰/۱۷۰۰	۰/۱۶۰۰	۰/۲۳۰۰	۰/۰۲۷	۰/۱۱	۰/۳۸۰۰										
۸. محبت	۰/۱۲۴۰۰	۰/۱۹۰۰	۰/۲۳۰۰	۰/۱۶۰	۰/۲۵۰۰	۰/۳۳۰۰	۰/۴۷۰۰									
۹. نوازش	۰/۰۶۸	۰/۰۸۸	۰/۱۰۹	۰/۰۵۴	۰/۰۹۵	۰/۰۴	۰/۰۵۲۰۰	۰/۰۰۹								
۱۰. هدیه	۰/۰۷۶	۰/۰۳۴	۰/۰۱۱	۰/۰۲۸	۰/۰۹۴	۰/۰۱۳۰	۰/۰۵۱۰۰	۰/۰۱۳	۰/۲۰۰۰							
۱۱. تشویق	۰/۰۵۵	۰/۰۲۰	۰/۰۰۸	۰/۰۳۵	۰/۰۴	۰/۰۱۷۰	۰/۰۴۷۰۰	۰/۰۸	۰/۰۱۲	۰/۱۲						
۱۲. تأیید	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۷	۰/۰۱۷	۰/۰۴	۰/۰۵	۰/۰۱۷۰۰	۰/۰۵۹۰۰	۰/۰۱۸۰۰	۰/۰۳۹۰۰	۰/۲۰۰۰	۰/۲۳۰۰				
۱۳. تجربه	۰/۰۵	۰/۰۷	۰/۰۱۳	۰/۰۱۷	۰/۰۲	۰/۰۱۹۰۰	۰/۰۵۰۰۰	۰/۰۳	۰/۰۲۳۰۰	۰/۰۲۵۰۰	۰/۰۶	۰/۰۱۷۰۰	۰/۰۱۷۰۰			
۱۴. اعتماد	۰/۰۱۰۰	۰/۰۲۱۰۰	۰/۰۲۱۰۰	۰/۰۲۱۰۰	۰/۰۶	۰/۰۱۳۰	۰/۰۶۰۰۰	۰/۰۲۹۰۰	۰/۰۱۸۰۰	۰/۰۱۳۰	۰/۰۱۳۰	۰/۰۱۷۰۰	۰/۰۲۰۰۰	۰/۰۱۸۰۰		
۱۵. امنیت	۰/۰۱۱	۰/۰۱۲	۰/۰۱۴	۰/۰۱۴	۰/۰۴	۰/۰۹	۰/۰۲۹۰۰	۰/۰۵۸۰۰	۰/۰۲۲۰۰	۰/۰۱۱	۰/۰۲۰۰۰	۰/۰۱۹۰۰	۰/۰۱۵۰۰	۰/۰۳۰۰۰	۰/۰۳۰۰۰	
۱۶. اعتیاد به شبکه‌ها	۰/۰۴۹۰۰	۰/۰۵۱۰۰	۰/۰۵۱۰۰	۰/۰۱۱	۰/۰۳۴۰۰	۰/۰۷۴۰۰	۰/۰۴۳۰۰	۰/۰۳۴۰۰	۰/۰۴۳۰۰	۰/۰۳۲۰۰	۰/۰۰۹	۰/۰۱۶۰۰	۰/۰۱۶۰۰	۰/۰۲۵۰۰	۰/۰۳۰۰۰	۰/۰۳۳۰۰

با نمره کل جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های محبت، هدیه دادن، تشویق، تأیید، تجربه‌های مشترک، اعتماد و احساس امنیت ارتباط منفی دارد ($p < 0/001$).

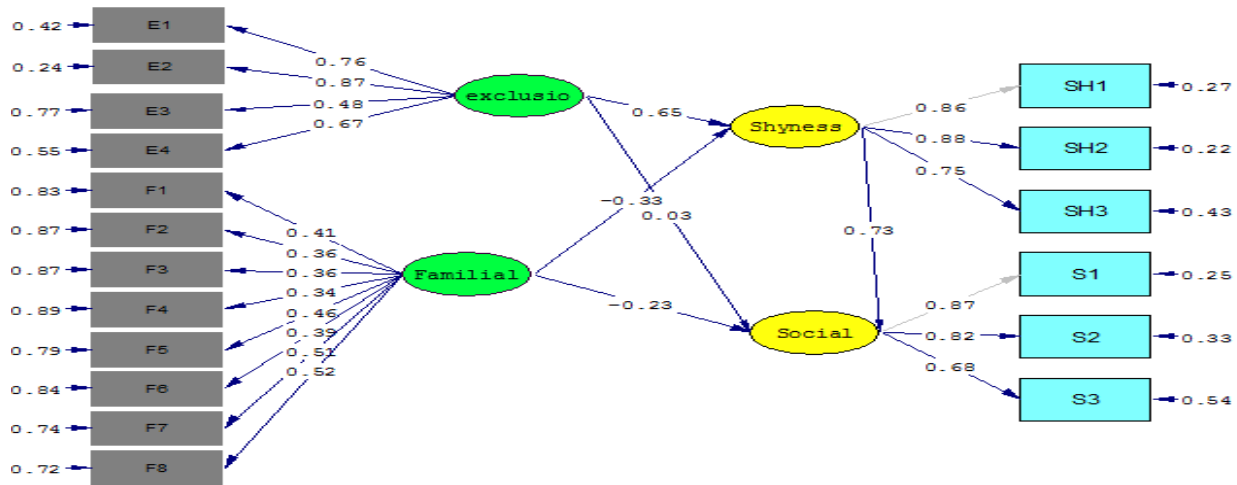
سطح معناداری در آزمون پژوهش حاضر ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. قبل از تحلیل داده‌ها و برای اطمینان از این که داده‌های این پژوهش مفروضه‌های زیربنایی مدل‌یابی معادلات ساختاری را برآورد می‌کنند، چند مفروضه اصلی معادلات ساختاری شامل داده‌های

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با نمره کل طرد اجتماعی و مؤلفه‌های توهین، نادیده گرفتن و حملات فیزیکی و با نمره کل کم‌رویی ارتباط مثبت دارد ($p < 0/001$) و با نمره کل جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های محبت، هدیه دادن، تشویق، تأیید، تجربه‌های مشترک، اعتماد و احساس امنیت ارتباط منفی دارد ($p < 0/001$). همچنین کم‌رویی با نمره کل طرد اجتماعی و مؤلفه‌های توهین، نادیده گرفتن، تهمت و حملات فیزیکی ارتباط مثبت و

بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که ارزش‌های تحمل به دست آمده برای متغیرها بالای ۰/۱۰ هستند و نشان دهنده عدم وجود هم‌خطی چندگانه بین متغیرها است و هم‌چنین مقدار عامل تورم واریانس به دست آمده برای متغیرها کوچک‌تر از ۱۰ بودند که نشان دهنده عدم خطی چندگانه بین متغیرها است.

گم‌شده^۱، نرمال بودن^۲ و هم‌خطی چندگانه^۳ مورد بررسی قرار گرفتند. در پژوهش حاضر جهت نرمال بودن متغیرها از آزمون آماری کولموگوروف-اسمیرنوف^۴ استفاده شد که نتایج آن نشان داد که داده‌ها دارای توزیع نرمال بودند ($P > 0/05$) و هم‌خطی چندگانه بین متغیرها با استفاده از آماره تحمل^۵ و عامل تورم واریانس^۶ مورد

Chi-Square=215.92, df=129, P-value=0.00000, RMSEA=0.052

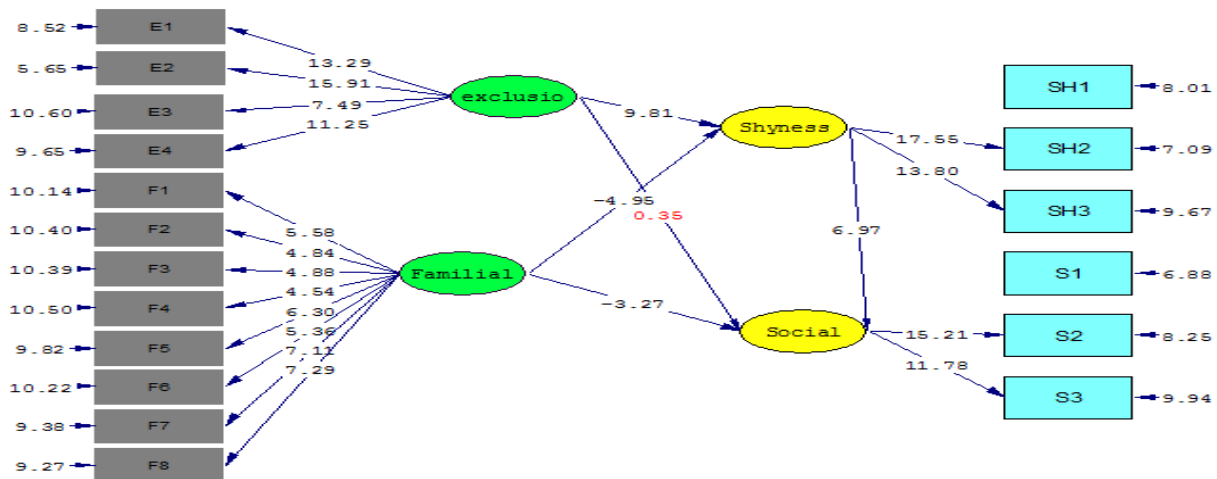
نمودار ۲. بارهای استاندارد شده مدل پیش‌بینی استفاده‌ی اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی کم‌رویی

پژوهش در سطح خطای ۰/۰۵، فرضیه پژوهش تأثیر استفاده‌ی اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده با میانجی‌گری کم‌رویی تأیید می‌شود.

نمودار ۲، بارهای استاندارد شده مدل پژوهش را نشان می‌دهد. در این مطالعه تمام روابط جو عاطفی خانواده (به غیر از ارتباط طرد اجتماعی با استفاده اعتیادی به شبکه‌های اجتماعی) و کم‌رویی با استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی دانش‌آموزان معنادار است ($P < 0/05$).

با توجه به نمودار ۳ و معناداری آماره T مربوط به هر یک از متغیرهای

1. Missing
2. Normality
3. Multicollinearity
4. Kolmogorov-Smirnov
5. Tolerance
6. Inflation factor variance

Chi-Square=215.92, df=129, P-value=0.00000, RMSEA=0.052

نمودار ۳. نتایج تحلیل محاسبه مقدار T مدل پیش‌بینی استفاده‌ی اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی کم‌رویی

جدول ۳. شاخص‌های برازندگی مدل پیش‌بینی استفاده‌ی اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی کم‌رویی

تأثیرات مستقیم	میزان اثر	مقدار T	مقدار P	نتیجه
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	۰/۰۳	۰/۳۵	۰/۵۱	تأیید نشده
کم‌رویی	۰/۶۵	۹/۸۱	۰/۰۰۱	تأیید شده
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	-۰/۲۳	-۴/۹۵	۰/۰۰۲	تأیید شده
کم‌رویی	-۰/۳۳	-۳/۲۷	۰/۰۰۲	تأیید شده
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	۰/۷۳	۶/۹۷	۰/۰۰۱	تأیید شده
تأثیرات غیرمستقیم میزان اثر				
تأثیرات غیرمستقیم	مقدار T ^۳	نتیجه		
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	۰/۰۳×۰/۷۳=۰/۰۲۱	تأیید شده	۵/۶۸	
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	-۰/۲۳×۰/۷۳=-۰/۱۶	تأیید شده	۴/۰۳	

اجتماعی ۰/۷۳ است. همچنین با توجه به اطلاعات جدول ۳ میزان تأثیر غیرمستقیم طرد اجتماعی بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با میانجی‌گری کم‌رویی ۰/۰۲۱ و جو عاطفی خانواده بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با میانجی‌گری کم‌رویی ۰/۱۶- بوده است.

با توجه به نمودار ۲ و اطلاعات جدول ۳ تأثیر مستقیم طرد اجتماعی بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ۰/۰۳، طرد اجتماعی بر کم‌رویی ۰/۶۵، جو عاطفی خانواده بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی -۰/۲۳، جو عاطفی خانواده بر کم‌رویی -۰/۳۳، کم‌رویی بر اعتیاد به شبکه‌های

جدول ۴. شاخص‌های برازش کلی مدل نهایی

شاخص	CFI	GFI	IFI	PNFI	RMSEA	CMIN/DF
مقدار محاسبه شده	۰/۹۸	۰/۹۱	۰/۹۸	۰/۷۹	۰/۰۵۲	۱/۶۳
سطح قابل قبول	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۵۰	<۰/۰۸	۳-۱

خانواده با نقش میانجی کم‌رویی در دانش‌آموزان انجام گرفت. نتایج مدل‌یابی معادلات ساختاری در پژوهش حاضر نشان داد که طرد اجتماعی با کم‌رویی ارتباط مستقیم و با میانجی‌گری کم‌رویی اثر غیرمستقیمی بر استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی دارد. این نتایج با یافته‌های مطالعات ژائو و همکاران (۲۰۲۰)، گیو و همکاران (۲۰۱۶) و سیتی و همکاران (۲۰۱۹) مبنی بر ارتباط کم‌رویی با مشکلات ارتباطی با همسالان، پرخاشگری و حملات فیزیکی و مشکلات توجه در نوجوانان، همخوان است. در تبیین این فرض می‌توان گفت کم‌رویی نوعی اجتناب اجتماعی است. افراد کم‌رو اغلب فاقد مهارت‌های لازم بین‌فردی اجتماعی هستند (هان، وو و گائو، ۲۰۱۴). به طور خلاصه، طرد اجتماعی، نیاز ما به تعلق را تهدید می‌کند و ما را به این امر می‌رساند که به امید به دست آوردن مجدد ارتباط، در برابر نشانه‌های اجتماعی حساس‌تر باشیم.

۱. محاسبه آماره T با استفاده از آزمون سوبل

2. Normed chi-square
3. Adjusted index CMIN/DF
4. Comparative fit index (CFI)
5. Incremental fit index (IFI)
6. Parsimonious normed fit index (PNFI)
7. Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA)
8. Han, Wu & Gao

جهت تعیین کفایت برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها شاخص‌های کای اسکوتر بهنجار شده^۲، نیکوئی برازش اصلاح شده^۳، شاخص برازش مقایسه‌ای^۴، شاخص برازش افزایش^۵، شاخص برازش مقتصد^۶ و ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد^۷ مورد استفاده قرار گرفت. مقادیر هر یک از این شاخص‌ها بین ۰ و ۱ قرار دارد و مقادیر نزدیک و یا بیشتر از ۰/۹۰ نشانه مطلوب بودن مدل است. CFI برای این مدل ۰/۹۸، IFI ۰/۹۸، GFI ۰/۹۱ بوده که در بازه قابل قبول قرار می‌گیرد و PNFI که مقدار ۰/۷۹ و دامنه قابل قبول آن بزرگتر از ۰/۵۰ است. شاخص‌های کای اسکوتر بهنجار شده (CMIN/DF) و شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) در دامنه مورد قبول قرار دارد و مدل تدوین شده را مورد حمایت قرار می‌دهند. از آن‌جا که ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) برای مدل حاضر ۰/۰۵۲ به دست آمده است، از طرفی بازه قابل قبول برای آن کمتر از ۰/۰۸ است. پس می‌توان گفت مدل برازش شده مدل مناسبی است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر با هدف بررسی الگوی روابط ساختاری استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی بر اساس طرد اجتماعی و جو عاطفی

را به حداقل می‌رساند. اگرچه تلفن‌های همراه فرصت‌های شگرفی را فراهم می‌کند تحقیقات اخیر نشان می‌دهد که افزایش ارتباط با تلفن‌های همراه ممکن است به ضرر ارتباط بین فردی انسان باشد (مک دانیل و کوی، ۲۰۱۶). نتایج ما نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی باعث می‌شود افراد در تعامل درون شخصی خود از نظر کارکرد خانواده و جو عاطفی حاکم بر آن محروم باشند و این امر باعث ایجاد نیاز در بین این افراد برای توجه دیگران می‌شود و در نهایت نتیجه می‌گیریم که این افراد برای حفظ ارتباط با دیگران از طریق رسانه‌های اجتماعی به تلفن‌های هوشمند خود روی آورند.

همچنین نتایج معادلات ساختاری نیز نشان داد که جو عاطفی خانواده با کم‌رویی ارتباط مستقیم و با میانجی‌گری کم‌رویی اثر غیرمستقیمی بر استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی دارد. این یافته با یافته‌های مطالعات زرنقاش و همکاران (۲۰۱۰)، فرهاتی (۲۰۱۱) و انوار و همکاران (۲۰۱۹) مبنی بر اینکه ساختار خانواده بر شکل‌گیری شخصیت و سطح کم‌رویی فرزندان تأثیر دارد همخوان است. در تبیین این فرض می‌توان گفت که جو عاطفی خانواده در رشد عاطفی هیجانی فرزندان نقش بسزایی دارد بدین معنی که اگر محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد و احساس امنیت بر فضای خانواده حاکم باشد، فرزندان فرصت پیدا می‌کنند که بدون هیچ دلواپسی و نگرانی و کم‌رویی به ابراز عقیده بپردازند و بدون هیچ اضطرابی در موقعیت‌های اجتماعی حضور پیدا کنند.

در نهایت نتایج پژوهش حاضر نشان داد که کم‌رویی با استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی ارتباط مستقیم دارد. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های باردی و همکاران (۲۰۱۰)، لاقی و همکاران (۲۰۱۳)، ساتیکی (۲۰۱۸) و اپیل و همکاران (۲۰۱۹) مبنی بر اینکه بین کم‌رویی و استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی ارتباط وجود دارد، همسو است. در تبیین این فرض می‌توان گفت افراد دارای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی به احتمال زیاد سطح کم‌رویی بالایی دارند. علاوه بر این، مطالعات نشان می‌دهد که سطح بالاتری از کم‌رویی داشتن در بهزیستی ذهنی تأثیر دارد (ژائو، کنگ و وانگ، ۲۰۱۳؛ نریمانی و شربتی، ۱۳۹۴). همچنین همسو با مطالعه لاقی و همکاران (۲۰۱۳) است که نشان دادند، افراد کم‌رو و ممکن است تمایل داشته باشند تعامل آنلاین را به عنوان یک استراتژی مقابله‌ای مفید و یک

این افراد به دلیل داشتن علاقه بیشتر به پیوند با دیگران و کشف و حفظ مکان‌های جدید برای پرورش روابط نسبت به همتایان اجتماعی خود، از طریق شبکه‌های اجتماعی اقدام می‌کنند.

علاوه بر این، یافته‌های ما مطابق با مطالعات دیوید و همکاران (۲۰۱۷) و هاواک و همکاران (۲۰۱۹) می‌باشد که نشان دادند که افراد دارای طرد اجتماعی بالا به علت نیاز به توجه زیاد و به امید احیای مجدد احساس ورود به جامعه، به رسانه‌های اجتماعی وابسته می‌شوند و در نتیجه نوجوانان استفاده از رسانه‌های اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی را به عنوان راهی برای بهبودی طرد اجتماعی تلقی می‌کنند. به همین ترتیب، احساس طرد اجتماعی در طی زمان شخصی در کنار دیگران، مردم را به این امید سوق می‌دهد که به امید بازبانی مجدد احساس تعامل، در رسانه‌های اجتماعی سرمایه‌گذاری کنند؛ بنابراین، این احتمال وجود دارد که افرادی که مورد هجوم واقع شده‌اند، به امید دریافت توجه و تحقق نیازهای اساسی انسانی برای تعلق، به رسانه‌های اجتماعی (به جای این که ارتباط دیگری با شخص دیگر برقرار کنند که احتمالاً آن‌ها نیز تبه می‌شوند)، به رسانه‌های اجتماعی روی آورند.

نتایج معادلات ساختاری در پژوهش حاضر نشان داد که جو عاطفی خانواده با استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی ارتباط مستقیم دارد. این نتایج با یافته‌های مطالعات جعفری ندرآبادی (۱۳۹۷)، جودی و همکاران (۱۳۹۶)، زندی پیام و همکاران (۲۰۱۹) و پاتری و همکاران (۲۰۱۹) مبنی بر اینکه بین جو عاطفی خانواده و اعتیاد به فضای مجازی ارتباط وجود دارد همسو است. در تبیین این فرض می‌توان گفت عملکرد خانواده جنبه مهمی از محیط خانواده است که بر سلامت جسمی، اجتماعی و عاطفی فرزندان تأثیر می‌گذارد. اگر عملکرد خانواده به خوبی پیش رود، انتظار می‌رود که فرزندان بتوانند نظرات خود را ابراز کنند، می‌توانند به خوبی با محیط ارتباط برقرار کنند؛ بنابراین، یک محیط خانوادگی ناکارآمد می‌تواند برای بسیاری از جنبه‌های رشد کودک و انتقال مثبت به بلوغ خطرناک باشد. خانواده ناسازگار هیچ الگوی خانوادگی و تعامل مفیدی را نشان نمی‌دهد (اوتامینینگتاس، شانتی، پراستوتی و هارسون، ۲۰۲۲). عملکرد خانواده و به ویژه، تحقیقات در مورد جو و ساختار عاطفی خانواده و اعتیاد به رسانه‌های اجتماعی نشان می‌دهد که چگونه خانواده کارهای روزمره خود را مدیریت می‌کنند، نقش‌های خود را انجام می‌دهند، از نظر عاطفی با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند (هاین، ریفا، هورتون، کلینمن، بائر و همکاران، ۲۰۱۶). اگر عملکرد خانواده بتواند به خوبی پیش برود، رفتار اعتیاد به رسانه‌های اجتماعی

1. Utamingtyas, Shanti, Prastuti & Harsono
2. Haines, Rifas, Horton, Kleinman, Bauer & et al
3. McDaniel & Coyne
4. Zhao, Kong & Wang

منابع

احمدی، ژاله و زینالی، علی (۱۳۹۷). تاثیر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان: نقش میانجی کیفیت خواب. *اهمال کاری تحصیلی و استرس تحصیلی. پژوهش در یادگیری آموزشگاه‌های و مجازی*، ۶(۲)، ۳۲-۲۱.

[Doi:10.30473/etl.2018.5138]

بشپور، سجاده؛ فریور، مهران. (۱۴۰۱). نقش انگیزش پیشرفت تحصیلی، طرد همسالان و همدلی عاطفی در پیش‌بینی پرخاشگری مدرسه‌ای دانش‌آموزان با اختلال یادگیری خاص. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱۲(۱)، ۳۳-۴۶.

[Doi:10.22098/jld.2022.7664.1822]

جعفری ندرآبادی، معصومه (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین میزان وابستگی به فضای مجازی با کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان. *مجله جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*، ۱(۸)، ۴۵-۳۰

<http://edcbmj.ir/article-1-974-en.html>

جودی، زهرا؛ حیدری، حسن و آل یاسین، سیدعلی (۱۳۹۶). پیش‌بینی اعتیاد به فضای مجازی بر اساس سبک‌های فرزندپروری، جو عاطفی خانواده، اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر قم. *فصلنامه پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*، ۲(۸)، ۱۷-۲۷

<http://ijndibs.com/article-1-70-fa.html>

حقیقی، جمال، شکرکن، حسین و موسوی شوشتری، مژگان (۱۳۸۱). بررسی رابطه جو عاطفی خانواده با سازگاری دانش‌آموزان دختر پایه سوم مدارس راهنمایی اهواز. *مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی*، ۳(۹)، ۷۹-۱۰۸

[Doi.10.22055/psy.2002.16482]

زندى پیام، آرش؛ داودی، ایران؛ و مهرابی زاده، مهناز. (۱۳۹۸). رابطه جو عاطفی خانواده و سلامت روان با اعتیاد به بازی‌های آنلاین. *مجله دانشگاه علوم پزشکی اراک*، ۲۲(۱)، ۱۱۵-۱۲۵

[Doi: 10.1016/j.sbspro.2010.07.454]

نریمانی، محمد و شربتی، انوشیروان. (۱۳۹۴). مقایسه‌ی حساسیت اضطرابی و عملکرد شناختی در دانش‌آموزان با و بدون نارسانوبسی. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۴(۴)، ۸۵-۱۰۰

جایگزین منطقی برای ارتباطات اجتماعی چهره به چهره در نظر بگیرند. از این نظر، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که سطح بالاتری از اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ممکن است دانش‌آموزان را به اجتناب از موقعیت‌های اجتماعی سوق دهد و به نوبه خود، ممکن است منجر به کم‌رویی شود.

محدود بودن پژوهش حاضر به دانش‌آموزان یک مقطع تحصیلی و استفاده صرف از پرسشنامه برای ارزیابی متغیرها به ویژه ارزیابی استفاده اعتیادی از شبکه‌های مجازی دو محدودیت عمده مطالعه حاضر بود که پیشنهاد می‌شود مطالعات آتی در دیگر مقاطع تحصیلی و با استفاده از ابزارهای مستقیم نظیر مصاحبه و مشاهده بالینی انجام شود و از لحاظ کاربردی با توجه به نقش طرد اجتماعی و جو عاطفی خانواده و نقش میانجی کم‌رویی در استفاده اعتیادی از شبکه‌های اجتماعی پیشنهاد می‌شود در مدارس با برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه آگاه‌سازی دانش‌آموزان و خانواده‌ها درباره اثرات زیان‌بار استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی و آموزش مهارت‌های ارتباطی با همسالان و روابط بین فردی اقدام کرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

اصول اخلاقی تماماً در این مقاله رعایت شده است. شرکت‌کنندگان اجازه داشتند هر زمان که مایل بودند از پژوهش خارج شوند. همچنین همه شرکت‌کنندگان در جریان روند پژوهش بودند.

حامی مالی

این تحقیق با حمایت مالی دانشگاه محقق اردبیلی انجام گرفت.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در طراحی، اجرا و نگارش همه بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

References:

- Ahmadi, J., & Zeinali, A. (2018). The impact of social network addiction on academic achievement of students: the mediating role of sleep quality, academic procrastination and academic Stress. *Journal of Research in School and Virtual Learning*, 6(2), 21-32. (Persian) [Doi:10.30473/etl.2018.5138]
- Anwar, S. Ali, M., & Abro, A. A. (2019). Relationship of shyness with parental education and family structure. *Grassroots*, 52(1), 2019-2020. <https://sujo.usindh.edu.pk/index.php/Grassroots/article/view/1161/958>
- Aparicio-Martínez, P., Ruiz-Rubio, M., Perea-Moreno, A. J., Martínez-Jiménez, M. P., Pagliari, C., Redel-Macías, M. D., & Vaquero-Abellán, M. (2020). Gender differences in the addiction to social networks in the Southern Spanish university students. *Telematics and Informatics*, 46, 1013-1014. [Doi:10.1016/j.tele.2019.101304]
- Appel, M., & Gnams, T. (2019). Shyness and social media use: A meta-analytic summary of moderating and mediating effects. *Computers in Human Behavior*, 98, 294-301. [Doi:10.1016/j.chb.2019.04.018]
- Asher, S.R., Rose, A.J., & Gabriel, S.W. (2001). Peer rejection in everyday life. In M. R. Leary (Ed.), *Interpersonal rejection*. New York: Oxford University Press, 105-142.
- Bardi, C.A., & Brady, M.F. (2010). Why shy people use instant messaging: Loneliness and other motives. *Computers in Human Behavior*, 26 (6), 1722 - 1726. [Doi:10.1016/j.chb.2010.06.021]
- Basharpoor, S., & Farivar, M. (2022). The role of academic achievement motivation, peer rejection and emotional empathy in predicting school aggression of students with special learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 12(1), 33-46. (Persian) [Doi:10.22098/jld.2022.7664.1822]
- Cheek, J.M., & Buss, A.H. (1981). Shyness and sociability. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41, 330-339. [Doi:10.1037/0022-3514.41.2.330]
- David, M.E., & Roberts, J.A. (2017). Phubbed and Alone: phone snubbing, social exclusion, and attachment to social media. *Journal of the Association for Consumer Research*, 2, 155-163. [Doi:full/10.1086/690940]
- Dinkelmann, I., & Buff, A. (2016). Children's and parents' perceptions of parental support and their effects on children's achievement motivation and achievement in mathematics. A longitudinal predictive mediation model. *Learning and Individual Differences*, 50(1), 122-132. [Doi:10.1016/j.lindif.2016.06.029]
- Dong, T.P., Cheng, N.C., & Wu, Y.C.J. (2014). A study of the social networking website service in digital content industries: The facebook case in taiwan. *Computers in Human Behavior*, 30, 708-714. [Doi:10.1016/j.chb.2013.07.037]
- Durak, H.Y. (2019). Examining the acceptance and use of online social networks by preservice teachers within the context of unified theory of acceptance and use of technology model. *Journal of Computing in Higher Education*, 31(1), 173-209. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12528-018-9200-6>
- Farahati, M. (2011). Relationship between family communication patterns with locus of control, self esteem, shyness and communication skills in adolescents. *European Psychiatry*, 26(S2), 282-282. [Doi:10.1016/S0924-9338(11)71992-7]
- Utamingtyas, C., Shanti, P., Prastuti, E., & Harsono, Y. T. (2022). Family dysfunction and depressive tendencies in adolescents. *KnE Social Sciences*, 125-131. [Doi:10.18502/kss.v7i1.10206]
- Guo, H.P., Peng, W.Y., Yu, T., Xia, X.M., & Qiang, G.F. (2016). The relationship between shyness and externalizing problem in Chinese preschoolers: The moderating effect of teacher-child relationship. *Journal of Education and Training Studies*, 4(3), 167-173. [Doi:10.11114/jets.v4i3.1295]
- Haghighi, J., Shokrkan, H., MousaviShoushtari, M. (2002). Investigating the family relationship with the compatibility of third grade female students in ahvaz middle schools. *Journal of Educational Sciences and Psychology*, 3 (9): 108-79. [Doi:10.22055/psy.2002.16482] (Persian)
- Haines, J., Rifas, S.S.L., Horton, N.J., Kleinman, K., Bauer, K.W., Davison, K.K., & Gillman, M.W. (2016) Family functioning and quality of parent-adolescent relationship: cross-sectional associations with adolescent weight-related behaviors and weight status. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 13(1), 1-12. [Doi:10.1186/s12966-016-0393-7]
- Han, L., Geng, J., Jou, M., Gao, F., & Yang, H. (2017). Relationship between shyness and mobile phone addiction in Chinese young adults: Mediating roles of self-control and attachment anxiety. *Computers in Human Behavior*, 76, 363-371. [Doi:10.1016/j.chb.2017.07.036]
- Han, P.G., Wu, Y.P., & Gao, F.Q. (2014). The development of teacher reported scale for preschool children's shyness. *Psychological Research*, 7(3), 58-62 [Doi:10.1002/icd.1859]
- Hawk, S.T., VanDen Eijnden, R.J.J.M., VanLissa, C.J. & Bogt, T.F.M. (2019). Narcissistic Adolescents' Attention-Seeking Following Social Rejection: Links with Social Media Disclosure, Problematic Social Media Use, and Smartphone Stress. *Computers in Human Behavior*, 92, 65-75. [Doi:10.1016/j.chb.2018.10.032]
- Heilbrun, J.A.B. (1964). Parental model attributes, nurturant reinforcement, and consistency of behavior in adolescents. *Child Development*, 151-167. [Doi:10.2307/1126580]
- Jafari Nedarabadi, M. (2018). A study of the relationship between the degree of dependence on cyberspace and family functioning and academic performance in students. *Journal of Education Sociology*, 1 (8), 45-30. <http://edcbmj.ir/article-1-974-en.html> (Persian).

- Jodi, Z., Heidari, H., & Aleyasin, S.A. (2017). predicting addiction to cyberspace based parenting styles, family emotional climate, and social anxiety among high school students in Qom city (2015-2016academic year). *New Advances in Behavioral Sciences*, 2(8), 17-27. <http://ijndibs.com/article-1-70-fa.html> (Persian)
- Kaplan, A., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unit, the challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68. [\[Doi:10.1016/j.bushor.2009.09.003\]](https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003)
- Kiesner, J., & Kerr, M. (2004). Families, peers, and context as multiple determinants of adolescent problem behavior. *Journal of Adolescence*, 27, 493-495. [\[Doi:10.1016/j.adolescence.2004.06.004\]](https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.06.004)
- Turel, O., & Serenko, A. (2012). The benefits and dangers of enjoyment with social networking websites. *European Journal of Information Systems*, 21, 512-528. <http://aserenko.com/papers/ejis20121a.pdf>
- Laghi, F., Schneider, B.H., Vitoroulis, I., Coplan, R.J., Baiocco, R., Amichai-Hamburger, Y., & Flament, M. (2013). Knowing when not to use the Internet: Shyness and adolescents' on-line and off-line interactions with friends. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 51-57. [\[Doi:10.1016/j.chb.2012.07.015\]](https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.07.015)
- Soumya, T. R., & Revathy, S. (2018). Survey on threats in online social media. In *2018 International Conference on Communication and Signal Processing (ICCSP)* (pp. 0077-0081). IEEE. [\[Doi:10.1109/ICCSP.2018.8524200\]](https://doi.org/10.1109/ICCSP.2018.8524200)
- Lee, J., & Shrum, J. (2012). Conspicuous Consumption versus Charitable Behavior in Response to Social Exclusion: A Differential Needs Explanation. *Journal of Consumer Research*, 39 (3), 530 -544. [\[DOI: 10.1086/664039\]](https://doi.org/10.1086/664039)
- Lev-Wiesel, R., Nuttman-Shwartz, O., & Sternberg, R. (2006). Peer rejection during adolescence: Psychological long term effects: A brief report. *Journal of Loss & Trauma*, 11, 131-142. [\[Doi:10.1080/15325020500409200\]](https://doi.org/10.1080/15325020500409200)
- Lev-Wiesel, R., Sarid, M., & Sternberg, R. (2013). Measuring Social Peer Rejection during Childhood: Development and Validation. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22(5), 482-492 [\[Doi:10.1080/10926771.2013.785456\]](https://doi.org/10.1080/10926771.2013.785456)
- McDaniel, B.T., & Coyne, S.M. (2016). Technoference: The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational well-being. *Psychology of Popular Media Culture*, 5(1),85. [\[Doi:10.1037/ppm0000065\]](https://doi.org/10.1037/ppm0000065)
- Narimani, M., & Sharbati, A. (2015). Comparison of anxiety sensitivity and cognitive function in students with and without dysgraphia. *Journal of Learning Disabilities*, 4(4), 85-100. (Persian)
- Putri, A.A.H., & Khairunnisa, H. (2019). The relationship of family function and social Media Addiction among Adolescents. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*, 304 (3), 126-130. [\[Doi:10.2991/acph-18.2019.32\]](https://doi.org/10.2991/acph-18.2019.32)
- Rai, R. (2011). Shyness and sociability re-examined: Psychometrics, interactions, and correlates. A Thesis Submitted to the School of Graduate Studies in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Master of Science: McMaster University. <http://hdl.handle.net/11375/10693>
- Satici, S.A. (2019). Facebook addiction and subjective well-being: A study of the mediating role of shyness and loneliness. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17(1), 41-55. [\[Doi:10.1007/s11469-017-9862-8\]](https://doi.org/10.1007/s11469-017-9862-8)
- Saunders, P.L., & Chester, A. (2008). Shyness and the internet: Social problem or panacea? *Computers in Human Behavior*, 24(6), 2649-2658. [\[Doi:10.1177/2055102919884290\]](https://doi.org/10.1177/2055102919884290)
- Sette, S., Baldwin, D., Zava, F., Baumgartner, E., & Coplan, R. J. (2019). Shame on me? Shyness, social experiences at preschool, and young children's self-conscious emotions. *Early Childhood Research Quarterly*, 47, 229-238. [\[Doi:10.1016/j.ecresq.2018.12.012\]](https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2018.12.012)
- Ünal-Aydın, P., Balıkcı, K., Sönmez, İ., & Aydın, O. (2020). Associations between emotion recognition and social networking site addiction. *Psychiatry Research*, 284, 112673. [\[Doi:10.1016/j.psychres.2019.112673\]](https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.112673)
- Zandi Payam A., Davoudi I., Mehrabizade Honarmand, M. (2019). The relationship between familial emotional atmosphere and mental health with online Game Addiction. *Journal of Arak University of Medical Science*, 22(1), 115-125. (Persian) [\[Dor:20.1001.1.17355338.1398.22.1.5.8\]](https://doi.org/10.17355338.1398.22.1.5.8)
- Zarnaghash, M., & Samani, S. (2010). Study of the effect of family patterns Style on shyness in Iranian Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 2304-2308. [\[Doi:10.1016/j.sbspro.2010.07.454\]](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.454)
- Zhao, J., Gao, F., Xu, Y., Sun, Y., & Han, L. (2020). The relationship between shyness and aggression: The multiple mediation of peer victimization and security and the moderation of parent-child attachment. *Personality and Individual Differences*, 156, 109733. [\[Doi:10.1016/j.paid.2019.109733\]](https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109733)
- Zhao, J., Kong, F., & Wang, Y. (2013). Shyness and subjective well-being: the role of emotional intelligence and social support. *Social Indicators Research*, 114(3), 891-900. [\[Doi: 10.1007/s11205-012-0178-6\]](https://doi.org/10.1007/s11205-012-0178-6)
- Zimbardo, P.G., & Boyd, J.N. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individual differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(2), 1271-1288. [\[Doi:10.1037/0022-3514.77.6.1271\]](https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.6.1271)